VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Lausunto
Asianumero: VNS 2/2025 vp
Päivämäärä: 13.5.2025

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön lausunto talousvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelmasta 2026–2029 hyvinvointialueiden ohjauksen näkökulmasta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt 8.5.2025 valtiovarainministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä ja sisäministeriöltä yhteistä kirjallista lausuntoa valiokunnan kokoukseen 14.05.2025 Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 (VNS 2/2025 vp) hyvinvointialueiden ohjauksen näkökulmasta. Ministeriöt kiittävät mahdollisuudesta lausua em. asiassa ja esittävät kohteliaimmin lausuntonaan seuraavaa.

Hyvinvointialueita (ml. HUS-yhtymä ja Helsingin kaupunki) koskevan valtion ohjauksen tavoitteena on varmistaa asukkaiden perusoikeuksien toteutuminen hyvinvointialueilla ja turvata julkisen talouden kestävyyttä ja rajallisten voimavarojen tehokasta käyttöä. Ohjaus toteutuu vuotuisena jatkuvaluonteisena prosessina, jossa valtio ja alueet käyvät säännöllistä vuoropuhelua kunkin alueen toiminnan ja talouden tilanteesta.

Vuotuinen ohjaus sisältää toistuvan vuosikierron säännönmukaisten ohjausvälineiden ja menettelyiden osalta ja siihen kuuluvat hyvinvointialueneuvottelut sekä myös sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueneuvottelut. Lisäksi jatkuvaluonteista vuoropuhelua käydään hyvinvointialueneuvottelukunnassa, johon osallistuvat kaikki alueet ja viiden ministeriön edustajat. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, asiantuntijalaitokset ja muut viranomaiset tuottavat kalenterivuosittain aluekohtaisia ja valtakunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä koskevia selvityksiä, joiden avulla alueiden toimintaa ja taloutta seurataan ja arvioidaan valtioneuvostossa aluekohtaisesti ja kokonaisuutena.

Valtion ohjaus on strategista ja siinä otetaan huomioon alueiden itsehallinto. Valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Tiedolla johtaminen on keskeinen ohjauksen periaate.

Hyvinvointialueiden investointien ohjauksen tarkoituksena on sovittaa hyvinvointialueen toiminnan investointitarpeet kestävällä tavalla hyvinvointialueiden rahoitukseen ja julkisen talouden kokonaisuuteen. Investointien ohjauksella varmistetaan, että investointeja koskevat hankkeet suunnitellaan hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti ja etteivät hyvinvointialueet toteuta päällekkäisiä tai muutoin tarpeettomia investointeja.

Lisäksi tarpeen vaatiessa käynnistetään ohjauksen erillismenettelyjä, jotka käynnistetään ministeriön erillisestä päätöksestä. Erillismenettelyjä ovat ennakollisen talouden ohjauksen menettely, lainanottovaltuuden muutos, lisärahoitus, arviointimenettely sekä hyvinvointialueen muuttamista koskeva menettely. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tehdä aloitteen arviointimenettelyn käynnistämisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tehdä aloitteen lisärahoitusmenettelyn käynnistämisestä. Hyvinvointialueiden taloutta ohjataan muun muassa velvoitteella alijäämien kattamiseksi sekä lainanottovaltuuksilla.

Lähtökohtana hyvinvointialueiden ohjauksessa on, että hyvinvointialueilla on itsehallintonsa puitteissa harkintavaltaa kohdentaessaan määrärahoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi.

Hyvinvointialueiden ohjauksen säädöspohja ja ministeriöiden tehtävät

Hyvinvointialueiden valtion ohjauksesta ja ministeriöiden tehtävistä siinä säädetään keskeisiltä osiltaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021, *hyvinvointialuelaki*), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021, *sote-järjestämislaki*), pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (613/2021, *pela-järjestämislaki*) ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (617/2021, *rahoituslaki*).

Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta ja vastaa hyvinvointialueiden talouden ja hallinnon yleisestä ohjauksesta sekä toiminnan yleisestä ohjauksesta siltä osin kuin sitä ei ole säädetty sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön tai muun ministeriön toimivaltaan kuuluvaksi. Valtiovarainministeriö sovittaa yhteen valtioneuvostossa tehtävää hyvinvointialueiden ohjausta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön valmistelussa.[1]

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta

[1] Hyvinvointialuelaki 11 §

sosiaali- ja terveyspolitiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.[2]

Sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo yleisesti pelastustointa ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Sisäministeriön tehtävänä on huolehtia myös pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä kehittää eri ministeriöiden ja toimialojen yhteistoimintaa pelastustoimessa.[3]

Kuva 1. Ministeriöiden tehtävät hyvinvointialueiden ohjauksessa

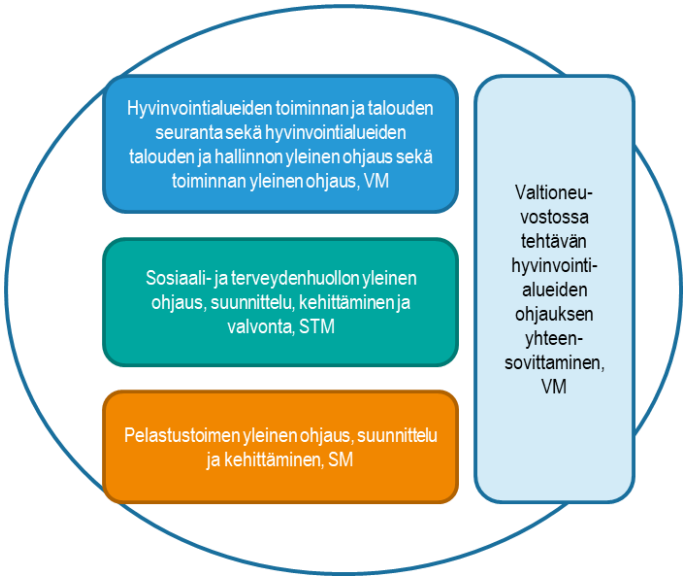

Hyvinvointialueiden ohjauksen yhteys julkisen talouden suunnitelmaan

Hyvinvointialueiden tilanne julkisen talouden suunnitelmassa

Hyvinvointialuelain 12 §:ssä säädetään, että hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä niiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa. Julkisen talouden suunnitelman 2026–2029[4] mukaan hyvinvointialueiden yleiskatteisen rahoituksen taso on n. 27,1 mrd. euroa vuonna 2026 ja 26,9 mrd. euroa kehyskauden lopulla vuoden 2026 hintatasossa. Rahoituksen taso nousee edelliseen JTS:aan verrattuna, n. 1,2 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Rahoituksen tasoa alentavat jälkikäteistarkistus (n. 200 milj. euroa), tehtävämuutokset (n=24) ja siirtymätasausten kertaluonteinen säästö (n. 16 milj. euroa v. 2026 ja 20 milj. euroa v. 2027). Rahoitusta kasvattavat indeksitarkistus (3,24 %), ja arvioitu palvelutarpeen kasvu (5,2 milj.

[2] Sote-järjestämislaki 21 §
[3] Pela-järjestämislaki 7 §
[4] JTS, sivut 79-107.

euroa v. 2026, 24,9 milj. euroa v. 2027, 33,8 milj. euroa v. 2028 ja 290,9 milj. euroa v. 2029 suhteessa kevään 2024 kehyspäätökseen). Tehtävämuutosten kustannusvaikutus on nettomääräisesti n. 81 milj. euroa hyvinvointialueiden menoja ja rahoitusta lisäävä v. 2029.

Talousarvioiden mukaan hyvinvointialueiden talous kääntyy n. 240 milj. euroa ylijäämäiseksi vuonna 2025 pääosin jälkikäteistarkistuksen (1,41 mrd. euroa) ansiosta. Ennakkotietojen perusteella jälkikäteistarkistuksen kokonaismäärä olisi n. 1,27 mrd. euroa vuoden 2027, 369,9 milj. euroa vuoden 2028 ja 306,9 milj. euroa vuoden 2029 rahoituksessa. Jälkikäteistarkistuksen määrässä on huomioitu vuoden 2026 indeksitarkistukseen perustuva hintavaikutus (102,1 milj. euroa/v vuosina 2027–2029) ja palvelutarpeen kasvu sekä portaittain nouseva omavastuu vuodesta 2026 lähtien. Hyvinvointialueiden ennakoitua nopeampaan kustannusten nousuun on varauduttu erillisellä kehysvarauksella, ja vuoden aikana mahdollisesti syntyvien lisärahoitustarpeiden käsittelyyn on varattu 1 milj. euron. Menojen kasvu johtuu pääasiassa hintojen nopeasta noususta, jonka kasvuarvio v. 2025 on hieman yli 4 %. Erityisesti henkilöstömenot kasvavat sopimuskorotusten ja palkkaohjelmien vuoksi yleistä ansiotasoa nopeammin. Alueiden omiksi sopeutustoimiksi on talousarvioiden perusteella arvioitu 0,3 mrd. euroa vuodelle 2025 ja 0,15 mrd. euroa vuodelle 2026.

Hyvinvointialueille osoitetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia arviolta noin 198 milj. eurolla v. 2026 ja tämän jälkeen noin 194 milj. eurolla vuosittain. Kun otetaan huomioon hyvinvointialueille maksettavat valtionavustukset ja muut korvaukset, hyvinvointialueiden valtion rahoitus vuonna 2026 on yhteensä 27,6 mrd. euroa, 27,8 mrd. euroa vuonna 2027, 27,1 mrd. euroa vuonna 2028 ja 27,3 mrd. euroa vuonna 2029.

Riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen palvelujen toteutumisen arviointi
Julkisen talouden suunnitelmassa perustuu STM:n, THL:n ja SM:n arviointeihin. Rahoituksen riittävyyden arviointia edeltää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 31 §:ään perustuva sosiaali- ja terveysministeriön laatima vuosittainen valtakunnallinen selvitys, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyyttä sekä pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 15 §:n mukainen sisäministeriön vuosittainen selvitys tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyydestä.

Rahoitusperiaatteen toteutumista arvioidaan tarkastelemalla, riittääkö julkisen talouden suunnitelman mukainen aluekohtainen rahoitus lakisääteisten palvelujen järjestämiseen vuosittain eli vastaako alueen rahoitus vuositasolla kustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun toteuttamisesta. Rahoituksen riittävyyden tarkastelu rahoitusperiaatteen toteutumista arvioitaessa perustuu kustannusten muutostarpeeseen suhteessa vuoden 2024 tilinpäätösarvioihin, kun tavoitellaan että vuosittainen rahoitus vastaisi kustannuksia, ja edelleen tarkasteluun suhteessa menopaineeseen.

Rahoituksen jälkikäteistarkistus voi heikentää rahoituksen riittävyyttä erityisesti niillä alueilla,

joiden talouden sopeuttamistoimet ovat edenneet muita hitaammin ja alijäämät asukasta kohden ovat keskimääräistä suurempia. Alueilla, jotka ovat toteuttaneet kustannusten sopeuttamistaan etupainotteisesti, jälkikäteistarkistuksen taloudellinen hyöty turvaa rahoituksen ja palvelujen riittävyyttä viiveellä. Yleisesti ottaen hyvinvointialueiden rahoitusta voidaan pitää tässä vaiheessa kokonaisuutena riittävänä lakisääteisten tehtävien turvaamiseen. Kuitenkin osalla alueista sopeutusvaade voi muodostua niin kovaksi, että valtion rahoitus ja lakisääteiset tehtävät eivät olisi kehyskaudella yhteensovitettavissa.

Kun arvioidaan hyvinvointialueiden vuoden 2025 talousarvioiden perusteella hyvinvointialueiden nettokustannusten muutosta, jotta alueiden vuosien 2023–2024 alijäämien tulisivat katetuksi vuoden 2026 loppuun mennessä, 17 hyvinvointialueen tulisi alentaa kustannuksiaan vuonna 2026.

Alijäämien kattamisvelvoite

Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.[5] Palveluiden järjestämisen kustannuksia on taloussuunnitelmakauden aikana sopeutettava vastaamaan valtion osoittaman aluekohtaisen rahoituksen tasoa. Samalla alueiden tulee kuitenkin huolehtia siitä, että lakisääteisten palveluiden järjestäminen turvataan.

Tilanteessa, jossa yksittäisten alueiden kohdalla sopeutusvaade muodostuisi liian haastavaksi valtion rahoituksen ja lakisääteisten tehtävien yhteensovittamisessa, tai alue ei kykenisi alijäämien kattamiseen, käytössä olisi edellä kuvattuja ohjauksen välineitä.

Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet

Hyvinvointialuelain 12 §:n mukaisesti valtioneuvosto vahvistaa vähintään joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien hoitamiseksi yhdenvertaisesti, laadukkaasti ja kustannusvaikuttavasti. Valtakunnallisissa tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 31 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 15 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön selvitykset sekä mahdolliset muut väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskevat seurantatiedot. Valtioneuvosto on hyväksynyt sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026 ja pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet vuosille 2023–2026. Parhaillaan on valmistelussa voimassa olevan hyvinvointialuelain mukaiset yhteensovitetut tavoitteet vuosille 2025–2029.

[5] Hyvinvointialuelaki 115 §

Hyvinvointialueneuvottelukunta, hyvinvointialueneuvottelut ja YTA-neuvottelut

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii hyvinvointialuelain 13 §:n mukainen hyvinvointialueneuvottelukunta. Neuvottelukunnan tarkoituksena on edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.[6] Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin, valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön sekä muiden keskeisten ministeriöiden edustus.

Hyvinvointialuelain 13 a §:n mukaisesti VM, STM ja SM neuvottelevat vuosittain kunkin hyvinvointialueen kanssa hyvinvointialueen järjestämistehtävän toteuttamisesta, taloudenhoidosta sekä toimenpiteistä, joilla hyvinvointialueen tehtävien hoitaminen ja palvelujen saatavuus voidaan käytettävissä olevalla rahoituksella turvata. Ministeriöt antavat tarvittaessa hyvinvointialueelle palveluiden järjestämistä ja taloutta koskevia toimenpidesuosituksia. Annettujen toimenpidesuositusten toteutumista seurataan ja arvioidaan seuraavan vuoden neuvotteluissa.

Samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus valtuustokausittain. Sote-järjestämislain 36 §:n mukaan yhteistyösopimuksessa on sovittava, ottaen huomioon, mitä niistä on järjestämislaissa ja toisaalla säädetty, hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta.

Yhteistyösopimuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain STM:n ja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden välisissä neuvotteluissa, johon osallistuu myös VM. Yhteistyösopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.[7]

Sosiaali- ja terveysministeriössä on parhaillaan valmistelussa YTA-sopimuksen laadinnan soveltamistapaohje sen osalta, mistä Sote-järjestämislain 36 §:n ja muun sote-järjestämistä koskevan lainsäädännön mukaisista asioista hyvinvointialueiden on sovittava yhdenmukaisesti, jotta sopimusten laadinta olisi selkeää ja kattavaa.

Investointien ohjaus ja lainanottovaltuudet

Hyvinvointialueiden investointien ohjauksen tarkoituksena on sovittaa hyvinvointialueen toiminnan investointitarpeet kestävällä tavalla hyvinvointialueiden rahoitukseen ja julkisen talouden kokonaisuuteen. Hyvinvointialuelain 15 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää vuosittain hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden ottaa pitkäaikaista lainaa investointien rahoittamiseksi. Tarvittaessa valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta välttämättömien investointitarpeiden toteuttamiseksi.

[6] Hyvinvointialuelaki 13 §
[7] Sote-järjestämislaki 36§, 37 §

Vuoden 2024 yhteenlaskettu lainamäärä oli 6,8 mrd. euroa, josta HUS-yhtymän osuus on n. 1,1 mrd. euroa. Velan määrä kasvaa painelaskelmassa 10,3 mrd. euroon vuoteen 2029 mennessä. Lainanottovaltuuden muutos vuodelle 2025 on 13.5.2025 mennessä myönnetty 14 alueelle (ml. HUS-yhtymä) yhteensä n. 1,53 mrd. euroa. Seitsemän aluetta on saanut lainanottovaltuutta vuodelle 2026.

Hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelmaa koskeva esitys on toimitettava VM:lle, STM:lle ja SM:lle kalenterivuoden loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevat investointisuunnitelman osasuunnitelmat hyväksyy sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö Investointissuunnitelman hyväksymismenettelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 25 ja 26 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 11 §:ssä.

Ennakollinen talouden ohjaus, arviointimenettely, lisärahoitus

Vuoden 2025 alussa voimaan tulleen hyvinvointialuelain 13 b §:n mukaan VM voi hyvinvointialuekohtaisesti käynnistää ennakollisen talouden ohjauksen menettelyn, jonka tavoitteena on ehkäistä hyvinvointialueen talouden tilan vaarantumista. Menettelyssä hyvinvointialueelle voidaan antaa talouden tervehdyttämistä ja palvelujen järjestämisen turvaamista koskevia toimenpidesuosituksia. Alue päättää edelleen rahoituksensa kohdentamisesta.

Hyvinvointialueen arviointimenettelyssä valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvitä tehtävistään. Arviointimenettelyssä tehdään ehdotus hyvinvointialueen talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista.

Sote-järjestämislain 27 §:n mukaan STM voi tehdä VM:lle aloitteen arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti. VM käynnistää arviointimenettelyn joko STM:n aloitteen perusteella tai harkintansa mukaan hyvinvointialuelain 123 §:ssä tarkoitettujen alueen taloutta koskevien edellytysten täyttyessä. Arviointimenettelyn käynnistäminen alueen talouden tunnuslukujen perusteella perustuu kokonaisharkintaan. Menettely voitaisiin käynnistää muun muassa kattamatta olevan alijäämään perusteella ja voisi johtaa alijäämän kattamisen määräaikaa pidemmälle ajanjaksolle ulottuviin toimenpiteisiin. Arviointimenettely voi johtaa myös hyvinvointialue- ja maakuntajakolain (614/2021) mukaiseen hyvinvointialueen muuttamiseen.

Rahoituslain 11 §:n mukaan, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueella on oikeus saada 2–4 luvussa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen mainittujen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi (lisärahoitus) ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät. Julkisen talouden suunnitelmassa on varauduttu tilanteisiin, joissa valtion rahoitus ei jollakin alueella riittäisi turvaamaan palvelujen järjestämisen edellyttämää rahoitusta.

Perustuslakivaliokunnan mukaan rahoituslain 11 §:n säännökset hyvinvointialueen oikeudesta lisärahoitukseen ovat merkityksellisiä hyvinvointialueille osoitettujen tehtävien asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa. Lisärahoituksen saamisen edellytykset on sidottu laissa palvelujen järjestämisen vaarantumiseen ja toisaalta tarpeeseen. Lisärahoituksen saamiseen on edellytysten täyttyessä lakiin perustuva oikeus, eikä myöntäminen riipu tältä osin valtioneuvoston harkinnasta. Perustuslakivaliokunnan mukaan lisärahoitusoikeutta voidaan pitää viime kädessä riittävänä perustuslain 19 §:n 3 momentin edellyttämän turvaamisvelvollisuuden toteuttamisen näkökulmasta, edellyttäen, että oikeus lisärahoitukseen toteutuu perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaisesti. Valiokunta on kiinnittänyt kuitenkin huomiota siihen, ettei lisärahoituksen merkityksen vahvistuminen ole ongelmatonta esimerkiksi rahoituksen ennakoitavuuden kannalta. Lisärahoitus turvaa alueen asukkaiden palvelujen järjestämisen edellytyksiä, mutta sen ei kuitenkaan voida tulkita pysyvästi riittävän varmistamaan rahoitusperiaatteen toteutumista, jos alueella arvioidaan olevan pysyvää epäsuhtaa lakisääteisten tehtävien ja rahoituksen kanssa.

Oikeuskanslerin päätös, OKV/3069/10/2024

Valtioneuvoston oikeuskansleri on arvioinut hyvinvointialueen talousnormistoa ja järjestämisvastuuta määrittävää lainsäädäntöä Etelä-Karjalan hyvinvointialueen ja Satakunnan hyvinvointialueen oikeuskanslerille toimittaman kantelun johdosta. Oikeuskansleri on päätöksessään[8] todennut, että rahoituksen riittävyysongelman kannalta rahoituslain 11 §:n mukaisen lisärahoituksen pyytäminen esimerkiksi hyvinvointialueen omasta aloitteesta rahoituslain 26 §:n mukaisesti on hyvinvointialueen ensisijainen toimenpide. Siihen ei voida jättää turvautumatta ja samalla esimerkiksi jättää noudattamatta hyvinvointialueen talouden tasapainottamista koskevia säännöksiä.

Kuten oikeuskansleri päätöksessään toteaa, jos rahoituksen riittävyyteen liittyy systeemisiä ongelmia, voidaan harkita myös hyvinvointialueen alijäämän kattamista koskevan sääntelyn tarkastelua osana rahoitusperiaatteen toteuttamisen mahdollisimman toimivien lainsäädännöllisten puitteiden varmistamista. Yhtenä painavana näkökohtana tässä harkinnassa on oikeuskanslerin mukaan perusteltua ottaa huomioon perusoikeuksien toteutumisen turvaaminen. Käynnistyneessä jatkovalmistelussa ministeriöissä arvioidaan

[8] OKV/3069/10/2024

päätöksessä tarkoitettua kokonaisuutta ottaen huomioon hyvinvointialueiden talouden tarkentuva tilannekuva, voimassa olevan lainsäädännön mukaiset hyvinvointialueiden jatkuvaluonteisen vuotuisen ohjauksen keinot sekä ohjauksen erillismenettelyt, kuten ennakollinen talouden ohjaus, lisärahoitus ja arviointimenettely, sekä muiden edellä mainittujen toimien riittävyys.